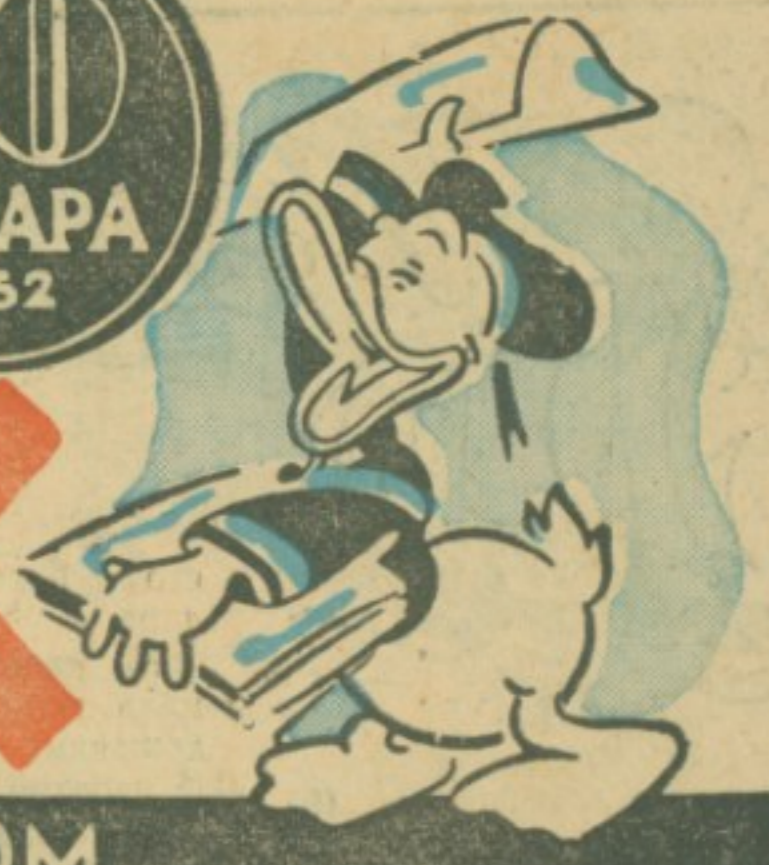

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 145 — Субота, 9 октобар 1954

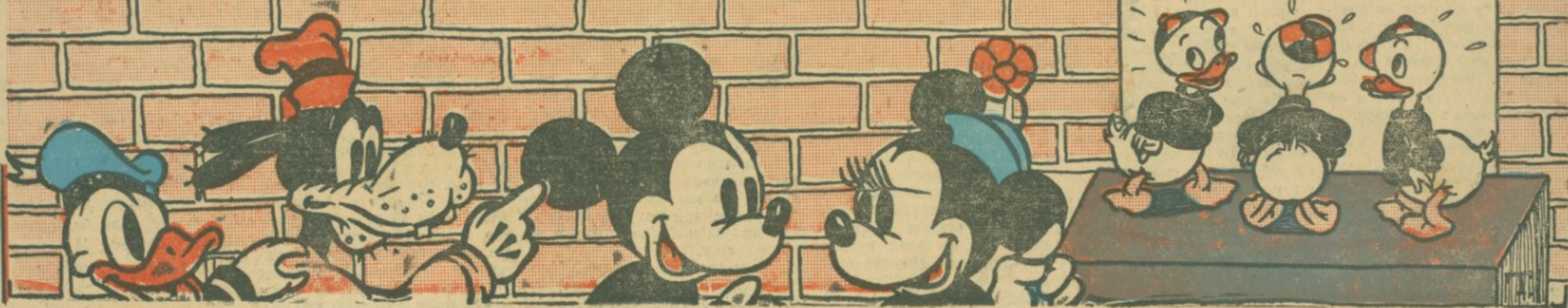
МИКИ истрага за Мула-лом

ПОСЛЕДЊЕ
ЗБОГОМ

35

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК ДОНОСИ
ОД ИДУЋЕГ БРОЈА
НОВИ СТРИП
"МИКИ И ШИЉА
КАО
ИСТРАЖИВАЧИ"

Гунаци са „АБАТРОСА“

РОМАН ОД Е. КОРМА

сто и неколико плетених столица.

По нашем рачуну, нисмо мали потребе да се дуго задржавамо у гостионици и зато је капетан отишао да поразговара с газдом о мазгама на којима бисмо могли отпловати до Кројтонове плантаже. Но, показало се да није лако свршити ту ствар. Гро Болтерс се вратио у собу јако нерасположен.

— Нека ђаво носи ове црномањасте ђаволе! — ружио их је он. — Морамо остати овде до сутра. Да смо знали, не бисмо ни силазили с лађе...

У чему је ствар, Гро? — упита га стриц.

— У томе што није могућно добити ни људе, ни мазге, ни ламе... ништа! Тамо, седе три тераоца и с њима ћу се договарати за сутра.

— Па, причекајмо!

— Чекаћемо кад није друге. Али, мени се жури да свршим овај посао.

Капетан седе на столицу, која зашкрипа под њим.

— Бене и Мартине, — обра-

— Навика, Виче. Осим тога, они су толико пута учествовали у мојим трговачким пословима, па су се увек показали као поштени момци. Додуше, ако су сад намирисали благо...

Стриц извади из цепа цигару, загризе је и запали.

— Одлична цигара, Гро... И вино је добро... Не треба о злу мислити. За лађу се такође немој много узнемиравати. Кирби неће бунтовничкима дати маха.

У једном удаљеном углу гостионице седе неки странци. По спољашности и одећу лично је на Шпанца. Црпурасто сувоњаво лице непознатог било је украшено дугим носем као у грабљивци. Испод црних обрва, у дубини, сјајале су живе, проициљаве очи. Налактивши се на сто, он је придржавао чашу с вином и гледао на нашу страну. Кад је мој стриц на њега случајно бацно поглед, непознати је љупко приклонно главу и подигао чашу.

— У ваше здравље, capitano! Мој страц такође подиже чашу и учтиво одговори на поздрав:

— У ваше здравље, кабалеро!

С љубазним осмехом на лицу странац је испио своју чашу, устао и пришао нашем столу.

— Господе, — рече он стављајући руку на срце, — ви ћете ме, надам се, извинити што се мешам у ваш разговор, али ја за то имам пуно разлога... Дозволите да вам се представим: дон Мигуел Ечегерај... Пријатно ми је да вам стегнем руке...

Кад је претстављање било завршено, дон Мигуел седе за наш сто.

— Capitano, ви сте тражили мазге од гостионичара и нисте их добили, — почео је он, спретно огрћући плашт. — Но, гостионичар је разбојник, el bandido... Он хоће да ви што дуже код њега седите. Ја вас могу уверити да ви ни сутра нећете добити мазге.

Мој стриц намрштено погледа Шпанца.

— Хоћете ли нам их ви можда понудити? — упита он. Шпанац се поклонил са осмехом.

— Да, capitano, ja! Сматрам за особиту част да вам будем од користи.

Болтерс радознано погледа дон Мигуела.

— Ви? — рече он.

— Да, ја. А зар ви налазите да је понижавајуће чинити другима услуге? Ја имам могућности да набавим три, пет, десет и више мазги и да вам их понудим.

— Благодаримо вам, љубазни дон Ечегерај! — достојанствено му одврати мој стриц. — Али, чиме смо ми заслужили толику љубазност с ваше стране?

Живе Шпањолчеве очи блеснуше.

— О, па зар се она мора за-

служити! Сваки кабалеро је обавезан да помогне другома кад год му се за то укаже прилика.

— Врло смо вам захвални, — узврати стриц и кучну се с непознатим. — Кад можемо добити мазге?

— Одмах ако желите. Хеј, Хозе! — викну Шпањолоц.

Гостионички слуга се с приметним поштовањем приближи нашем столу. Дон Мигуел му поче говорити чилеански, гласом човека који је научио да наређује. Хозе га је слушао, климајући главом на сваку његову реч.

— Вам је нужно да одете до насеобине Дел Венадо? — прекидајући разговор са slugом упита Шпањолоц. — Ја сам то име чуо из капетанових уста док је разговарао с гостионичарем.

— Сасвим тачно, — одговори Болтерс.

Шпањолоц се осмехну.

— Ако желите, драга господе, можете кренути на пут већ после два сата. За то време Хозе ће опремити осам мазги.

Капетан Болтерс и стриц зачуђено се погледаше.

— Нама не треба толико, — узвикну стриц.

Дон Ечегерај климну главом.

— Опростите ми, кабалероси. Ја знам да вам је потребно само шест мазги: по једна животиња за свакога од вас и једна товарна. Но, ствар је у томе што ћу вам се придружити и ја са својим slugом, ако немате ништа против тога.

— О, то ће нам бити веома драго, — рече стриц љубазно.

— Зар и ви путујете за насеобину Дел Венадо?

Шпањолоц одмахну главом.

(Наставиће се)

Када су ОГЛЕДАЛА била реинроси

Историја проналазака — то је повест дуготрајног и напорног умног и физичког рада хиљада људи. Тако су векови морали да прођу док су људи пронашли огледало, а кад је једном био познат начин његове израде, онда је настао такмичење ко ће направити лепше и боље. У тој утакмици Венеција је однекла победу. Тајна израде огледала добро је чувана, тако да је смрт чекала свакога онога који би је издао. Држећи монопол у изради овог толико трженог артикла, Венеција је згртала огромна богатства. Није тада било човека који није жудео за тим да има огледало. У то време, поклонили некемо огледало значило је показати велику наклоност и пријатељство. Тако су Млечани поклонили лепо израђено огледало у скупоме оквиру, рад њихових најбољих мајстора са острва Мурана, принцези Марији Медичи приликом њене удаје. Оно није било велико — око двадесет сантиметара дуго и десетак сантиметара широко — па ипак се његова вредност цени на 150.000 франака.

Због тога што је претстављало велику реткост, огледало је било скупо и до њега се тешко долазило. Оно је било у неку руку и симбол богатства. Сви имућнији људи трудили су се да дођу до њега. У Француској је била толика трка за огледалима да су реке новца текле из ове земље у Венецију. Забринут овим, француски министар финансија Колбер одлучи да на сваки начин дозна тајну израде млетачких огледала. Он нареди француском посланику у Венецији да подмити неке мле-

тачке стручњаке за израду огледала и да их отпреми у Француску. Посао није био лак, јер су венецијанске страже добро чувале муранске мајсторе, Међутим, жеља да се открије тајна била је јача и једне ноћи неколико мајстора искрало се са острва Мурана и побегло у Француску.

Није прошло ни неколико

година, а већ је у једној шуми у Нормандији прорадила француска фабрика огледала. То је омогућило да и други људи, а не само плећници, дођу до огледала, па су богатији почели да украшавају њима и свој намештај, што се понегде и до данас одржало. Једно време владала је мода да се комадићи огледала ушивају у хаљине, тако да су бистали под светлошћу свећа.

Па ипак, ма колико да су била цењена, та огледала нису била тако савршена као што су данашња. Требало је да прође дуго времена да се до њих дође.

Колико времена да СПАВАМО

Редован сан за човека је неопходна потреба. Ако довољно не спавамо, не можемо бити потпуно здравни. Сан нам даје вољу за живот и онај вишак стваралачке енергије који условљава велика дела.

С обзиром на све то, неко ће можда помислити да је најбоље што дужи спавати. Али, није тако. Исто тако нису у праву ни они који тврде да је човеку довољно четири до пет часова спавања. По општем схватању, за спавање је довољно просечно седам до девет сати. Спавати за дуже време мање од седам сати дневно — штетно је.

Јасно је да се ту не може поставити неко опште правило. Тако, например, дужина спавања зависи и од старости. Треба водити рачуна и о телесном саставу, нарочито о стању нерава. У болести, или кад осетимо да се она приближава, најбољи домаћи лек је — спавање. Ту одлучују и многе друге околности: врста рада, стан, температура, поднебље, годишње доба итд.

Сваки човек спава друкчије. Може се чак рећи да ни један исти човек не спава две узастопне ноћи подједнако дуго или на исти начин. Он не леже, не успављује се и не буди се никад потпуно једнако, а сан му није никад подједнако дубок. Свако мора настојати да нађе свој „лични стил“ при спавању. Ко има лак сан, њему је потребно више часова спавања, а има људи који спавају тако тврдо да им је довољно само неколико часова па да устану потпуно свежи.

Наравно, ни у најдубљем сну човек не губи потпуно свест. За доказ можемо навести свиња познату, па ипак тако необичну, појаву да се човек буди тачно оног сата који је сам себи пре спавања одредио. Потресно чуло за одређивање времена функционише и у сну. Сличан пример пружа и спавање дојуче: она се буди и при најслабијем детињем мешкољењу.

Кад треба да спавамо? Многи сматрају да је то свеједно само ако спавамо доста ду-

го. Данашње становништво великих градова показује склоност да све више одлаже сат кад треба да легне. Детаљним испитивањем установили бисмо да је „просечан грађанин“ пре сто година ишао да спава у 9 или најкасније у 10 сати, док његови праукуци лежу између 11 и 12. Пошто већина од њих нема прилике да се изјутра наспава, резултат је хронична неспавањост, са свим својим последицама. Недавно испитивања на француским студентима доказала су да рано легање најбоље осигурава здравље и радну способност.

Сматра се да је погрешно мишљење да је здрав само такозвани „природни сан“, то јест онај који се ограничава

на прве ноћне сате. Све више животиње и сви примитивни народи спавају дотле док је мрак, а буде се с првим зрацима светлости. Спавање и у касне ноћне сате има корелацију са човековом телесном структуром. Утврђено је да је функционисање свих органа (телесна температура, пулс, дисање, излучивање воде и азота, стварање крвних зрнаца, лучење већине жлезда, растање длака и ноката итд.) најслабије између два и четири часа после поноћи. То је најбољи доказ да је ноћ, и то цела, одређена за спавање. Стари, болесни и слабујави људи треба да спавају и дању ако су уморни. Кратко спавање од четврт часа дању користиће свакоме. Неурастеник ће добро учинити ако после ручка легне и отспава цео сат.

Мишљење које се често чује: да спавање дању смета спавању ноћу, важи само условно. Чешће — једно користи друго. Боље спавамо кад нисмо претерано уморни.

Каква се утеха или помоћ може дати рђавим спавањем, којих данас има тако много? Ту најпре морамо констатовати да се несаница органичног порекла, услед неког телесног недостатка, јавља прилично ретко. Цени се да је има мање од једног процента свих случајева несанице. Таквим људима може се ефикасно помоћ

ћи само онда ако се претходно отстрани основна болест која је узрок несанице. Међутим, „обична“ несаница животног је порекла.

Већина људи који пате од несанице, пише један искусни лекар, јесу неодлучни људи. Не само да су неодлучни да заспе, већ су неодлучни и у животу. Такви људи избегавају сувише велике терете и обавезе. Обично имају мале породице и увек се труде да у свему заузимају „златну средину“. Таква неодлучност и божаљив човек већином дошкан заспи. Он мора у мислима да понови све бриге и невоље које су га мориле протеклог дана. Тек после дугог превртања он налази немирни сан, а дубље заспи тек у зору. Кад устане, осећа се неспавањем, изломљен и зलोљан. Прекко дана ради безвољно, а оживи тек увече. И тада или ради до дубоко у ноћ, или се одаје животу у веселом друштву.

до једно мршава црно пестанце. За столовима су седела и пила некаква мргодна, ћутљива лица, у огртачима и са шеширима широким обода. Тишину је нарушавала само група пијаних морнара који су у углу играли карте.

Иза келнераја стајао је омањен прљав човек с црном косом која му је у нереду падала на чело и лице. Наш водич проговори нешто с њим и тиме изведе ову чудну личност из стања потпуне непокретности у коме се налазила.

— Хозе! — викну човек иза келнераја. На то се појави исти такав одрпанко, прљав и запустен. Гостионичар му рече неколико речи показујући на нас и, задовољниши се овим, скрсти руке на груди и опет заузео онај свој малопребашњи став блаженог посматрача.

Хозе нам даде знак да пођемо за њим и проведе нас узаним стеницама, које су страшно шкрипале, у једну велику собу с два кревета. Од намештаја у њој су још били само

ти се он матрозима, — ви сад немате посла, па идите куд хоћете. До вечери сте слободни.

Мартин није хтео да иде, али га Бен позва да попију негде по чашичу рума. То је био најбољи мамац за Естона. Он оде с Беном весела лица.

Требало је да се и ми мало прихватимо, па сиђосмо у ону заједничку просторију. Мучаливи кафеџија, угледавши нас, показа нам на један сто и поново позва Хозеа. Он нам оламах донесе печене од неке птице и зелени боб. И једно и друго било је врло укусно. После вина разговор је опет прешао на наше путовање.

— Ја сам прилично неспокојан, Виче, — говорио је Болтерс играјући се чашом. То је ђаволски непријатно кад осећаш да ти за леђима сазрева буна.

Стриц је слегао раменима.

— Кад седиш на бурету пуног барута, увек треба да очекујеш експлозију, — примети он. — Ја не знам, Гро, зашто ниси и досад раскристио с тим момцима.

Занимљивости о МАРСУ

Другог јуда ове године Марс је био удаљен од Земље „свега“ око 63 и по милиона километара. То је најмање растојање између ове две планете за последњи низ година, па су зато све опсерваторије на свету биле спремне да га посматрају и снимају. Још повољнија прилика за то указале се у септембру 1956, кад ће Марс бити удаљен од нас 56 милиона километара.

Марс је мањи од Земље. Његов пречник износи око 6.780 километара, тј. нешто је већи од половине Земљиног. И Марс има атмосферу, у којој преовлађују два гаса: азот и аргон. Њих има око 99 одсто од целокупне атмосфере. Угљендиоксида има 0,25 одсто, а кисеоника, водене паре и

других гасова мање од 0,05 одсто. Зато на Марсу нема животиња, нити дрвећа. Једино што може тамо да се одржи то су лишаци и маховине. Дан на Марсу само је 37 минута краћи од нашег.

Према величини, брзини ротације и другим карактеристикама ове планете, сматра се да на њој гвоздена руда није концентрисана на једном месту, већ је равномерно распоређена по стенама. Марсови полови су прекривени белим површинама. То су ледени предели, који се лети смањују, а зими повећавају. Најтоплије је на Марсовом екватору. Највиша температура износи око 10 степени Целзијусових, а ноћу пада да се спусти и до минуса 73.

Марсова тежа је нешто већа од трећине Земљине теже. То значи да би човек од сто килограма тамо био тежак само 37 килограма. Како је на Марсу атмосфера знатно ређа, то би на њему вода кључала већ на 43,5 степена.

Марс има два сателита. Они су врло мали, те се примећују тек кад су телескопи поставили снажнији и савршенији. Имена су им дата по митолошким пратиоцима бога рата Марса: Фобос (страх) и Дејмос (ужас). Фобос има пречник од 16, а Дејмос од 8 километара. Али, најзанимљивије је то што се Фобос, крећући се са запада на исток, окреће око Марса за само једну трећину Марсовог дана. То је уједно и једини сателит чије је окретање краће од окретања саме планете. Дејмос иде са истока на запад, и то прилично лагано. Његово окретање нешто је мало спорије од Марсове ротације.

ВАНИЛА

Када су људи пронашли земље Новог света, наишли су на многе корисне биљке, па и на ванилу. Ванила је пореклом из Мексика, са подручја племена Тотонак, које је познато по томе што је прво пришло шпанском освајачу Кортезу кад се овај борио против Астека. Оно је тиме знатно допринело да Шпанци лакше заузму Мексико. Али, шпанска победа донела је ропство и племену Тотонак. Због тога се оно повукло у џунгле и посветило искључиво гајењу ваниле.

Ванила је биљка повијуша и спада у ред орхидеја. Она има дугачко стабло и дугуљасте листове. Цветови су јој скупљени у цваст, а плодови, дуги око 20 сантиметара, личе на махуне и беру се пре но што потпуно сазру. Ванила се гаји и у свим тропским пределима. Нарочито је има много на острву Мадагаскар, где је пренесена из Мексика преко ботаничке баште у Паризу. Опрашивање цветова у Мексику врше нарочити инсекти, а у другим крајевима то се чини вештачки. Индијанци су дивљу ванилу употребљавали као зачини, којим су додавали какаоу, а и као лек.

Доцније су се појавиле и многобројне питеме врсте ваниле. По једна или две младике ваниле посадиле би се уз стабло неког дрвета уз које се она доцније пење и на коме живи као паразит. Ванила цвета сваке четврте године, и то у априлу. Плод расте у дужину све до августа, а после тога до децембра (кад је берба) он постаје све меснатији. Тада се ванила продаје трговцима, који је прерађују и извозе. Ванила се прерађује сушењем помоћу тоглог ваздуха у коморама, а затим на сунцу.

Цела трговина ванилом обавијена је неповерењем и лажи. „Време ваниле — време лажи“, вели једна мексичка пословица. Одгајивачи ваниле не верују ни својим сапеме-

ницима и добро чувају своје плантаже на којима расте ова скупоцена биљка. Те плантаже нису сувише велике, да би се могле боље надгледати. Одгајивачи никад неће да кажу трговцима какав је био род ваниле, а они опет крију какав је тражила на тржишту. Сам одгајивач не наплаћује лично новац од трговца коме је продао ванилу, јер се боји да га не нападу разбојници. Тај посао он поверава неком даљем рођаку или, још боље, неком гоничу мазги, кога он прати издалека и pazi да му се што не догоди. Плаћање се врши искључиво у сребру, јер одгајивачи ваниле не примају ни чекове ни папирни новац. Сребро закопају у земљу и место где је оно закопано не поверавају све до смрти њихових чланова своје породице. Деси се да многи умру не одавши своју тајну, па је ретка породица која успе да пронађе закопано сребро.

Звучност српског језика

Немац Ото Дубислав Пирх, у свом делу „Путовање по Србији у години 1829“, забележио је многе занимљиве ствари, па на једном месту говори и о српском језику. Он каже: „Српски језик по својој звучности и својој развијености заузима међу словенским језицима оно место које заузима италијански језик међу романским. Он је као италијански створен за поезију и песму. У начину образовања речи и конструкцији има више сличности са руским него са полским језиком, а са првим има већином иста писмена и гласове. Али, српска граматика је много лакша од руске и може се узети да се српски језик најлакше може научити међу свим словенским језицима.“

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ЧУДНЕ ДЕЧЈЕ ЖЕЉЕ

Збирке народних приповедака спадају у најмилије књиге које је човек икад у свом животу прочитао. Оне су му биле драге на почетку живота, кад је још био дете, а доцније, што је више низао године и стицао искуство, оне су га све више одушевљавале, јер је он у тим приповеткама видео слику самога себе и слику чужних и необичних доживљаја у које га је живот бацао. Свака приповетка је мање-више поука за мудра човека. Он је у стању да одбаци све оне чудне облике кроз које се животна мудрост и искуство исказују у тим приповеткама и да сазна шта је народ у поједином веку, времену и приликама мислио и какве је поуке давао.

Све су те приче и поучне и занимљиве. Али, ни оно што се мислило самим тим причама казати није ништа мање занимљиво. Читајући их, видећемо да оно што је за нас нешто сасвим обично, свакидашње, то је за човека давних времена било недостижно, пуки сан. Овде ћемо донети једну народну приповетку о жељама деце у давна време-

жеље, јер је живот толико коракнуо да и свако чобанче зна да постоји боља и лепша постеља него што је плева; многи су се возили железницом и другим савре-

ним саобраћајним средствима, па знају да је то кудикамо лепше и удобније него на волујским колима; они знају колико је пријатније проводи ти одмор у уређеним парковима и шумским одмаралиштима за децу, а јели су и бољу храну него што је хлеб и лук. Међутим, ова прича је у исто време и илустрација оних вечних чудних жеља деце, а њих су сва деца имала у прошлости, имају их и сада, а имаће их и у будућим временима. Разуме се, те чудне деचे жеље увек су израз времена и живота у коме живе и деца и њихови родитељи. Уствари, оне нису ништа друго него пламички људске маште, која се доцније развије у бујни огањ стваралаштва код свих оних људи који се још у детињству науце да читају и да раде.

Шта је расправа?

Расправа је прозни облик у коме се истина: истражује, излаже и утврђује. У истраживању се догађа да се обеснаже схватања која су супротна новом гледишту. Према томе расправа и обара и подиже. Посматрајући расправу као књижевни састав учывамо три главна дела: приступ, доказивање и закључак. Расправа се може писати и у облику дијалога. Тај облик био је познат и у старијој класичној књижевности, а њиме се код нас служио Доситеј Обрадовић.

КО СУ БИЛИ ПЕРИПАТЕНИЦИ?

Перипатетици су били старогрчки филозофи који су изишли из Аристотелове школе. То су били: Теофраст са Лезбо са, Еудем са Рода, Аристоксен из Тарента, Диксарх из Месане, Стратон, „физичар“, из Лампсака. Они нису мењали Аристотелово учење, него су га само тумачили и бранили. Аристотел је своје учење излагао ученицима шетајући ходницима лицеја у Атини.

ХЛОРОФИЛ

Хлорофил је биљно зеленоло, веома сложено органско једињење беланчевинасте природе у свима зеленим деловима биљака, нарочито у листу. Хлорофил постаје само под утицајем сунчане светлости.

WALT DISNEY'S РОБ РОЈ

Човек је непријатељ број 1 пантеру или леопарду. Али, пантер је непријатељ и човеку и сваком живом створу кога може да савлада. Ево неколико цртица о тој опакој звери из записа ловаца и природњака.

— Саставио сам једну групу урођеника и кренуо на пут у индиску дунглу да ловим пантере. Кад смо обилили стене које су се прво пред нама указале, направили смо клопке за леопарда. Оне се за ову врсту лова праве од јаких грана, а састоје се из два одељења. У једно се стави јаре, које одмах почне очајно да вричи. То вричање је најбољи мамац за леопарда. Уствари, јаре није у опасности, пошто се налази у другој, ограђеној просторији и леопард не може до њега да дође. Па ипак, јаре преживи неколико тренутака самртног страха. Леопард гурне врата првог одељења и она се по његовом уласку аутоматски затварају. Успели смо да уловимо на тај начин три леопарда, али то није ишло нимало лако, мада смо поставили шест клопки. Један леопард обилазио их је пуних шест ноћи док најзад није упао у замку. Уловљени леопарди бесомучно су скакали у дрвеним кавезима, а њихово рикање проладало се на стотине метара наоколу.

Тако пише о лову на леопарде амерички ловац Франк Бак. Он даље описује како је те леопарде сместио на брод који је ишао за Америку. Међутим, на путу их је задесила велика бура и у општем метежу један леопард развалио је кавез. Особе се одмах сакрило у кабине, а звер је излетела на палубу. И тада:

— Једним хитрим скоком, у дивном луку, којом приликом се истакла сва виткост његовог мускулозног тела, леопард је прескочио ограду брода, да би се дочепао слободе, и за час се нашао у узбураком мору. Снажно је запливао према обали. Док сам стајао крај ограде, наједном сам опазио како морску површину сече танка трака. Погледао сам боље и опазио сам ајкулу. Леопард је осетио опасност и променио је правац пливања. Али, све је било узалуд. Страхне чељусти ајкуле дохватиле су га. Он је учинио последњи напор и отскочио од ње, али му то ништа није помогло. Дошао је нов напад и један од господара дунгле подлегао је господару мора, јер се овај последњи налазио у свом елементу — у води.

Тако прича Бак, а ево шта каже један други ловац, Џон Крег:

— Једном у Индији лежали смо у заседи чекајући пантера који је клао стоку у околини. Као мамац везали смо младог бивола у једном пресушеном речном кориту. Чекали смо бесконачно дуго и живци су нам постали силно напети. Најзад, нешто се појавио нечујно иза грмља. У том тренутку одјекну пушањ. Звер је била рањена и кад смо се појавили из скровишта она је журнула према нама. Убио сам је метком из непосредне близине.

Ова велика мачка не само да је сналажлива на земљи, него и на дрвећу, где напада мајмуне и друге животиње. Али, по мишљењу неких ловаца и природњака, она увек не прође срећно. Ево шта прича природњак Ежен Моранс о борби једног леопарда с мајмунима павијанима:

— Хватао се већ први сумрак кад је леопард из једне бусије навалио на павијане. Околио се на два павијана који су били по страни и усамљени. Првим скоком он их је оборно. Док је леопард био забављен својим жртвама, чопор павијана у једном тренутку нашао се на окупу. Велика мачка била је окружена са свих страна. Изненадно и слободно, мајмуни су навалили на леопарда, па је разбојник био изврнут на леђа. Један јачи павијан ухватио је леопарда за врат, док му се други навалио на трбух и спречио звер да употреби своје страшне канџе стражњих ногу. Борба је била кратка. Јаки очњаци првог павијана брзо су и поуздано извршили свој задатак и за неколико тренутака опасни напа-

дач опустео се и остао непомичан. Страшни непријатељ био је мртав.

Дошнје је Моранс приметио да је леопард на једној својој стражњој нози имао свежје трагове кљусе. Он мисли да су павијани, иако је био сумрак, приметили својим оштрим оком ову слабу страну непријатеља и да су га баш захваљујући томе савладали за тако кратко време.

Ево шта о пантеру кажу природњаци који су посветили више пажње и времена овој занмљивој звери.

Пантер припада роду мачака. Може да нарасте у дужину и до два метра, а реп му је дуг до 85 сантиметара. Они који су посетили веће циркусе углавном су видели жуте пантере. Али, постоје нијансе од жуте до отвореносиве боје. Има и црних пантера. Но, без обзира на те разлике, боја је увек мањевише у складу са околином у којој они пребивају. Дивна кожа пантера прекривена је прстенастим пегама. Брем га сматра за најсавршенију мачку на земљиној кугли. Изнад својих сродника пантер се истиче не само лепотом шара, него и снагом, хитрином, летотом кретњи итд. Шапе су му меке као у обичне

домаће мачке, али се у њима скривају страшне канџе.

Ова звер живи у степама и шумама Африке и јужне и источне Азије; свуда где живе лав и тигар, живи и пантер. Он воли простране шуме, нарочито где је дрвеће високо и шибље густо. Има га и у степама, али не воли много равнице обрасте травом. Радо креће у планине богате биљем, јер зна да су оне изванредно склониште за многе животиње којима се он храни. Толико је смио да се често насели и у близини људских насеља и предузима крволочне походе у села, па је у стању и да упадне у куће. Он напада и децу и одрасле. Артур Бергер наводи случај који се десио у западној Кенији, где је пантер уграбио седморо деце за неколико дана.

Пантер се у шумама вешто крије, и само по огреботинама на дрвећу може се приметити да је ту да прошао. На тврдом земљишту његови се трагови не могу лако опазити. Најбоље се трагови виде на мокром песку кад пантер иде на појило. Иначе, он нема одређено склониште и често мења место. Он великим скоком надокнади оно што дугоноге животиње пређу. Вешто се пење на дрвеће и

ту се крије у грању, као и у жбуњу. Кад гони неку животињу, он се пење на дрво, па скачући с гране на грану жури за њом док му се не укаже згодна прилика да јој скочи за врат. Не воли много воду, али ако гони плен он ће и реку да прелива. Сматра се за најхрабрију звер дунгле. Креће се нечујно. Његово приближавање може се осетити само по мицању жбуња. Напада отворено и бори се до краја; докле год дише. Становници крајева у којима има леопарда сматрају борбу с њим не само тешком, него и пуном чести. Обично је увек сам и не пије воду с другим животињама. По природи је лукав, дивљак, тврдоглав, плах и крволочан. Његов плен су обично антилопе, мајмуни, козе и овце. Међу мајмунима прави пустош, па зато они уз силну дерњаву беже чим га осете. Човека који га рани смело напада, па или га убија или измривари. После девет месеци женка окоти три до пет младих, које скрива у пећинама, у дупљама дрвећа и у густом жбуњу. Кад младунци одрасту колико обична домаћа мачка, они крену у лов с мајком, па често дођу и сами до хране. За то време женка је веома обазрива и тешко ју је уловити.

ХЛЕБ ПРОЗ ВЕКОВЕ

Д о пре неколико хиљада година човек се хранио искључиво разним плодовима, које је јео онакве какве би их нашао у природи. Доцније, неке од њих почиње да кува, а од разних врста жита пече погаче. Изгледа да су хлеб од релативно добро самлевеног брашна и умешеног теста имали тек Јевреји, око 1700 године пре наше ере. Од Јевреја вештина мешања хлеба прелази на Вавилонце и Египћане, затим на Грке, па на Арабљане. Две стотине година пре наше ере ову вештину савладали су и Римљани. Начин справљања теста толико је у то време био напредовао да су римски пекари били удружени у неку врсту еснафа. Али, хлеб се и даље пекао као у главна времена, између два добро загрејана камена.

Прве велике пећи од цигала подигли су Грци, а за њима Римљани. Једна таква пећ, готово неоштећена, откривена је приликом откопавања рушеви на града Помпеје.

После пропасти римске државе, справљање хлеба на грчки и римски начин настављено је у свим новообразованим државама. У Средњем веку, градско становништво пекао је хлеб у пећинама од цигала које су припадале властелину, градској општини или црквеним властима, али га је само месило, код своје куће. Пекарски занат почиње поново да цвета тек у осамнаестом веку и за наредних сто годи-

на потпуно је истиснути у градовима домаћу производњу хлебног теста.

Колико се досад могло утврдити, пивски квасац ушао је у употребу при производњи луксузног хлеба око 1665 године.

У Холандији, око 1812, употребљен је квасац који је био начињен од сока житарица. Он се мало разликовао од данашњег индустријског квасца. Негде средином 19 века, у Француску је продрло нов начин мешања. Како га је први увео један бечки пекар, Французи су новодобијени хлеб назвали „бечки хлеб“. Пошто су у то време проналазак и примена железнице утицали да људи много више путују него раније, они су, прелазећи границе појединих земаља,

измењивали искуства, тако да се усавршава и мешање хлеба. Захваљујући томе, он је све укуснији и лепши за око.

Конкуренција међу пекарима постаје све већа. Прве механичке напне начине су 1760 године, а крајем 19 века број пекарских радионица нагло је порастао.

Много је година прошло док су пекари стали да употребљавају просејано брашно.

Почетком 18 века уведена је такозвана „економична мељавина“, која је давала више белог, мање црног брашна и отприлике исто толико мешања, које су имале мање састојача брашна на раније. Економична мељавина све више се

усавршава, јер млинови на ваљке долазе наместо воденица са жрњевима. Такође се усавршава пречишћавање зрна увођењем сита. Зрно се четка, проветрава и пере, тако да се пшеница данас може потпуно очистити од некорисних пратилаца.

Пећи, које су се загревале искључиво дрветом на свом поду од цигала, крајем 18 века добијају засебно ложиште. Године 1900 уведено је први пут загревање пекарских фурнира плинотом. Тиме је једна пећ могла да прима без престанка нове количине теста, јер није било потребно ложиште нове ватре. Тако се дошло и до пећи коју загрева ваздух, од првих фурира које се загревају мазутом, а 1920 године до пећи с покретним подом.

За мерење и одвајање теста машине почињу да замењују људске руке, па и само мешање преузима машина.

Мешање и печење хлеба данас је сасвим друкчији но некада. Његов укус толико је побољшан да ми никад не бисмо ставили у уста хлеб који су јели Вавилонци или Мисирци. Поред општег напретка, за ову неопходну људску намирницу постоје специјални начини справљања, од чега зависи и њен укус, који је различит у појединим земаљама. И не само укус, већ и облик му се знатно разликује. Дебљина и дужина хлеба, затим дебљина, боја и укус доње и горње корице, шупљикавост итд., све су то одлике по којима се разликује хлеб у појединим земаљама света.

ТАЈНА ТЕТКА- ЉУБИНЕ ШКОЛЕ

НЕКУ МНОГО ДА СЕ ХВАЛИМ, ТЕК ОНАКО ДА СЕ ПРСИМ,
НИСАМ НЕКА СЕКА.
ЛОПОВУ ЋУ ДА ПОВВАЛИМ
И ТАЈНУ ЋУ ДА РАЗМРСИМ,
НЕ БИО ЈА ЗЕКА.

ТУ ЈЕ БИЛО ПАРА- ЦЕЛО КИЛО!
БРОЈАО САМ, БИЛО МИ ЈЕ МИЛО,
КАД- ТРАС! — ЛОПОВ ХИТАР КАО ЈАРЕ,
ПО ГЛАВИ МЕ ЛУПИ, УЗЕ ПАРЕ,
И КРОЗ ПРОЗОР
УМАЧЕ МИ ЧИЛО.

Јоксим Новић - Оточанин ПЕСНИК И ХАЈДУК

У свом књижевном раду Јоксим Новић Оточанин био је вешт подражавалац народне поезије. Он је у своје време био шећер као један од најбољих познавалаца народних обичаја и народног језика. Тада је то било одлучујуће мерило у оцени књижевног дела.

Списатељски рад Јоксима Новића врло је обилан. Он је у стихове стављао све значајне савремене политичке догађаје. Тако је опевао готово све догађаје везане за Кримски рат, као и многе догађаје и личности из српских устанака на почетку 19 века: Карађорџа и Милоша, Хајдук Вељка, Васу Чарапића, Јанка Катина, Бирчанина Илију и друге. Написао је и читав низ приповедака, историјских и из народног живота, које су биле радо читане и много хваљене. На народски начин испричао је хајдучки живот у великој приповеци „Старине од старине Новака“, а дао је и занимљиве повести појединих личности, као чувеног капетана Радича у приповеци „Капетан Радич Петровић и покрштеница Зорка“.

Кад хоће да се истакне буран и романтичан живот неког српског књижевника, онда се увек помиње Сима Милутиновић Сарајлија. Његов живот је одиста необичан и узбудљив, па ипак га је Јоксим Новић умногоме надмашио. Био је то немирац дух, пун фантастичних планова.

Јоксим Новић родио се 1807 године у селу Заложници код Врховина, у Лици. Отац му је био граничарски официр и због заслуга у ратовима добио је плећство. По месту Оточцу, где је било седиште граничарске пуковније, Јоксим се дошние као књижевник прозвао Оточанин. Гимназију је свршио у Сремским Карловцима, у Гетингену и Јени слушао је филозофију, а у Пешти и Бечу права. За време студија у Бечу станао је код великог слависте Јернеја Копитара и много му помогао у српским стварима. Пријатељство је с Вуком, који је такође тада живео у Бечу, и одушевио се његовим радом на скупљању народних песама.

Јуначке народне песме толико су одушевиле Новића да је одлучно да пође у Србију, јер је мислио да ће ту најлакше остварити своје романтичне идеале. Није имао тада ни пуних 20 година. Снажан и чао-

чит, он ступи у гарду кнеза Милоша. Један савременик прича о њему следеће: „У то се доба појавио између Београда и Палежа (Обреновац) некакав Турчин зулумџар, који је чинио свакојаке зулуме. Наједаред несташе, тајом, Јоксима из гарде, а — несташе и Турчина. Зулумџара нашоше мртвога и с пројуреним куршумом кроз главу, — а Јоксиму отада ни трага ни гласа за неких петнаест година“.

После тог догађаја Новић је ускочио у Босну и тада настаје његово дугогодишње хајдуковање. Хајдукујући по планинама и шумама, он је похватао везе с тада најчувенијим босанским харамбашама: Косићем, Гарашем, Пецијом и другима и крстарио с хајдучким дружинама од Космаја до Романије, од Дурмитора до Пиритора, од Комова до Балкана, по албанским планинама, а невоља би га на терала и до Велебита и Капеле у Лици. Петнаест година је тај јенски и бечки студент живео по непроходним балканским шумама, другујући с хајдуцима и имајући као једину разоноду њихове песме и казивања о славној прошлости. Месецима се крио од турских потера и често му је једина храна било шумско корење и дивљи плодови.

Кад се, у Босни осетило да ће Порта скршити аутономију бегова, Новић је покушао да с виђенијим беговским породицама створи неки савез и споразум. Говорило се тада да је он Милошев агент и да све то ради по кнежевим упутствима. А тада му је опет нестало трага. „Кад се после петнаест година одлучи да се врати својој кући у Срем, куд му се отац преселио, упаде у нове и велике невоље: на самој граници ухвати га аустријске власти и суд га осуди на две године заточења. Он то издржа, па се онда настани у Вуковару као — адвокат“. Тако је живео десет година, али бурни догађаји 1848. године отргло га од његовог мирног грађанског живота. Он расписао све што је имао и с хиљаду форината оде у Срем-

ске Карловце да понуди своје услуге Народном одбору. Убрзо је постављен за команданта једног добровољачког одреда. На бојишту је остао до краја ратовања, а потом пређе у Србију.

Незадовољан ондашњом званичном политиком, Новић пређе Дрину и опет се дохвати Босне, маштајући овог пута о општем народном устанку. Тада се у Сарајеву састајао и с чувеним Омер-пашом Латасом, својим земљаком Личанином и бившим граничарским наредником. Новић је хтео да га придобије за своје планове, али је Омер-паша био много реалнији од свог романтичног земљака. Но, о Новићевим плановима чуло се и ван Босне, те кад се он поново вратио у Срем ухвати га, окују, пошаљу у Осиек и баце у тамницу. „Ту би иструдио без пресуде да се за њ не заузеле многи виђени људи, а нарочито патријарх Рајачић“.

Та интервенција Рајачићева била је учињена с рачуном, јер је тиме хтео да Новића придобије за себе. Кад је овај пуштен из тамнице, поново стадоше да га прогоне аустријске власти због неког новца којим је располагао за време буне 1848. Уз помоћ патријарха, Новић је успео да се оправда. Тада је постао патријархов изасланик на царском двору у Бечу, где је провео две године... После тога бавио се углавном књижевним радом. Живео је бедно, готово од милостије. Изгубио је своје старе пријатеље, који су му замерали извесне политичке поступке. Сад је и његов ранији хајдучки живот сматран као неком љагом. Умро је на почетку 1868 године: „Премину Јоксим у највећој сиротињи — на слами, без постелице! Не имајући топлог зимског одела, не могаше оне зиме никуд из собе: студен јака, соба хладна, јади дуги, жалост за јединцем сином ког је прошле године изгубио — сломише га и у гроб свалише“.

То је белешка којом је пропраћена смрт овог необичног српског списатеља.

Ушите, молим вас! — рече ми проналазач, иначе инжењер. И ја уђох у његов обичан аутомобил, бар ми је такав изгледао споља.

Он лагано притиште на дугме и кола пођоше. Леђа ми се прилепише уз наслон јер су кола полетела као стрела. Међутим, нисам чуо никакав шум. Имао сам утисак да кола клизе по путу. Нисам видео ни да мења брзине, па сам мислио да су то кола са хидрауличном трансмисијом.

— Дојавола! — узвикнух нехотице. — Некад их терам брже од 60 километара, то је и довољно за град. Хоћете ли да видите мотор?

Притерао је кола уз ивицу пута и подигао капањак. Показао ми је један мали метални ваљак који је био укупчан са предњим точковима. Није било ни резервоара с бензином, ни оних многобројних цевчица, ни карбуратора. Није било ни трага од хладњака, стартера или батерија. Само су четири жице ишле назад, где су се налазиле четири дугуљасте мале кутије, а у њима једно педесетину акумулаторских елемената, прозрачних и потпуно чистих.

— То је моја погонска снага. Сребрни акумулатори!

Тако прича о Хенрију Андреју један репортер.

Још ове јесени Хенри Андре изнеће пред јавност свој електрични аутомобил. То ће бити прва електрична кола са великим акционим радијусом. Њихова тежина износиће 750 килограма од чега отпада 50 килограма на мотор, а 250 на акумулаторе. Ове батерије, захваљујући новом револуционарном изуму, заснованом на реакцији цинка и сребра, садрже довољно енергије да аутомобил без пуњења може да пређе по равном путу 300—350 километара. На неравном путу, кад се од мотора тражи више снаге, он може да пређе 250—300 километара. Јер, док ауто иде узбрде, троши више, а кад иде низбрдо, мотор постаје динамо и пуни акумулаторе. Истовремено врши улогу кочнице. Зато више и нема грејања добоша при дугим силажењима низ планине. Уствари, за пуњење батерија потребно је петнаест часова, али он се не морају потпуно напунити, већ за време ручка или одмора могу се бар донекле напунити. Идеална кола за град.

Проналаском акумулатора са сребром учињен је корак напред. Готово невероватан однос снаге према тежини омогућио је да се могу употребљавати за торпеда и стартер код млазних мотора. Начињене су батерије за опрему подморница, а истовремено су начињени и модели величине уљака. За десетину година велики број малих кола, таксија и аутобуса имаће сребрне батерије за погон. Тада ће бити мање буке по улицама а нарочито мање угљених оксида или гасова са тетраетилном олова, који се додаје бензину да би овај спорје сагоревао. Биће мање дима, мање нечистог ваздуха, мање нервних болести и, можда, мање рака по градовима.

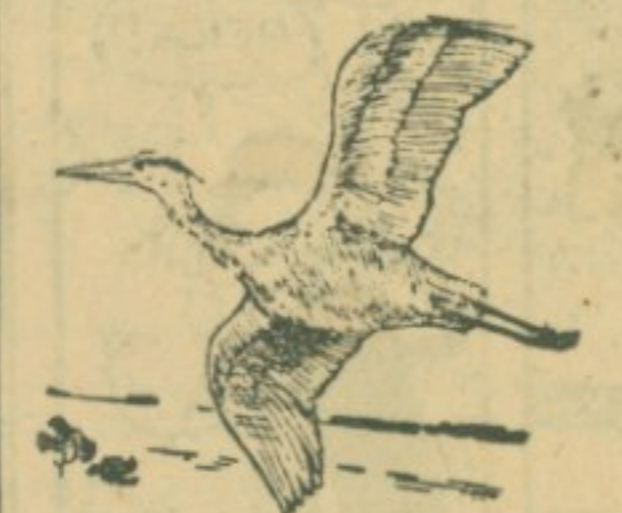
Нова батерија нема никакве везе ни са оловом ни са никлом, већ је заснована на принципу односа цинка и сребра који је применно још 1800 године велики физичар Волта. Када је пре тридесет година Хенри Андре почео своја истраживања у том правцу, велика техничара је слегла раменима. Али он је тврдоглаво наставио свој посао, иако су му се велика предузећа за израду акумулатора смејала. Откуд може батерија која је пет или шест пута лакша и шест пута мања од ранијих да има иста својства? Никако нису хтели да опросте овом човеку без дипломе што је начинио револуцију у класичном поретку.

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

ДА ЛИ ВАМ ЈЕ БИЛО ПОЗНАТО...

... да је крзно видре подjednako густо и дети и зими.

Цртач ове чапље није знао добро зоологију. Зашто? (Одговор: чапља кад лети увек забаца главу уназад).

Највиши град на свету

Ла Паз, главни град јужноамеричке републике Боливије, лежи на надморској висини од 3.690 метара. Колико је то високо лако ћемо схватити кад знамо да највиши врх Југославије, Триглав, не достиже ни пуних 2900 метара. Због тога станици који се нађу на улицама Ла Пазе имају осећај да им недостаје ваздуха. Они су већином дошли из нижих предела па им организам није навикао на овако разређен ваздух, у коме има знатно мање кисеоника.

Иначе, Ла Паз има веома леп положај. Грађевине су великомале и прилично запустене. Амира — Индијанци чине највећи део становништва. Они живе доста примитивно, а имају врло живописну ношњу. Нетрпељиви су и плану за најмању ститицу. Занимљиво је још и то што њихове жене носе увек на глави тврди округлао шешир. Оне сматрају за највећу увреду ако им се скине тај шешир с главе.

ТРИДЕСЕТИ МЕРИДИЈАН ИЗМЕРЕН ПОСЛЕ 70 ГОДИНА

После седамдесетогодишњег напорног рада великог броја научника, завршено је пре кратког времена мерење тридесетог меридијана источне хемисфере, који иде од Каира до Капа. Резултате последњих рачунских операција даће крајем ове године један велики електрични мозак са опсерваторије у Капу.

КАКО СЕ СПОРАЗУМЕВАЈУ ГЛОДАРИ?

Лабораторским проучавањима утврђено је да пацови и морске прасад, као и неке друге животиње, производе нечујне звуке високе фреквенције. Неки мисле да ови звуци служе пацовима за споразумевање. Да ли глодари употребљавају ове звуке и за оријентацију, као што то чине слепи мишеви, није још утврђено.

ТУНЕЛ ИСПОД РАСТОПЉЕНОГ ЧЕЛИКА

Питсбург, град у Америци, познат је, поред осталог, као важан индустријски град и одликује се једном особеношћу које можда нема ни у којем другом месту на свету. Питс-

буршка подземна железница, на свом путу од центра ка периферији града, пролази кроз тунел „испод растопљеног челика“. Наиме, изнад овог тунела налази се највећа питсбуршка фабрика гвожђа и челика.

ГЛЕ, ТРАГОВИ ЈАСНИ ЗЕКО, ТУ СЕ ЛЕПО ВИДЕ!
ВАШЕ ОЧИ, ЈА БИХ РЕК'О ВРЛО МИ СЕ СВИДЕ!

АЛА ЈЕ ГЛУП ОВАЈ СРЕТА! НИШТА НЕ ЗНА И НЕ УМЕ УЗАЛУД ЂЕ ДА СЕ ШЕТА... ПОГЛЕДАЈТЕ ГДЕ ЈЕ ПЕТА: ТРАГ ИДЕ ИЗ ШУМЕ!

А ЈА САМ ВАМ ОДМАХ ВИД'О ОВО ЛОПОВ ИМА САМО ЈЕДНУ НОГУ. ЗАР ТО НИЈЕ ЈАСНО КАО СЛОВО ЕТО, ШТА ЈА, ГОСПОЊИЦЕ, МОГУ.

НАСТАВИТЕ СЕ

МЕДВЕЂЕ ОСТРВО

На 74 степена 36 минута северне ширине, у Северном Леденом Мору, јужно од Шпицбершких Острва, налази се такозвано Медвеђе Острво. Оно заузима простор од 630 квадратних километара. Медвеђе Острво открио је холандски морепловац Вилем Баренц 12 јуна 1596 године. Баренц за је назвао тим именом зато што је ту први пут на свом путовању у поларне пределе наишао на белог медведа, кога је и убио. Јужни део Медвеђег Острва доста је кршевит и у њему има веома много галебова, морских пловки и других птица. На северном делу острва прелази у равницу, на којој се виде ту и тамо мали брежуљци. Сваке године улето острво посећују норвешки ловци, који ту проведу два до три месеца, ловиши лисице, зечеве и другу поларну дивљач.

ПРАВИ ПОСЛЕДЊИ МОХИКАНАЦ

Мохиканци, племе Првенкокожаца, живели су у југоисточном делу државе Конектикат. Они су били веома мирољубиви. Такви су били још од првог додира са белцима. Мохиканце је нарочито прославио Фенимор Купер у свом познатом роману „Последњи Мохиканац“. Купером „Последњи Мохиканац“ (Хитри Јелен) у роману гине као последњи претставник своје расе. Међутим, постоје и сад Мохиканци, али су то више малези. Пре двадесетак година неки амерички листови јавили су да је умро заиста последњи и чистокрвни Мохиканац — Вилијам Дик. Живео је 96 година. Он се звао Три Стреле и учествовао је у бојевима против Ирокеза.

СТОНОГА

У уџбеницима се стога обично помињу уз инсекте који живе у кућама, иако она није инсект. Кућна стонога је дугоноги сродник стонога које живе у трулом дрвећу и у биљним остацима који се распадају. Све стоноге се хране инсектима. Оне својим отровним уједом ошамуће жртву, а затим је полако једу. Ретко је случај да стонога употреби отров када се брани. Отров већине стонога не делује на људе и обично долази до врло малог отицања на месту уједа, без обзира колико је велика стонога која је ујела човека. Ипак, има неколико врста стонога чији је отров прилично јак, а међу њих спада и кућна стонога. Забележено је да су уједи кућне стоноге изазвали велике отоке и болове, али обично ти болови и последице нису јачи него што су они кад убоде пчела. Кућне стоноге су корисне за човека, јер се хране мувама, комарцима, стеницама и другим инсектима. Пошто се оне крећу углавном ноћу, то се њихово присуство у кући примети тек после дужег времена, а често се и не сумња да их има у кући. Оне могу да се отстране из куће ако се добро очисте подрум и остава.

ПРИЈАТЕЉ БУФАЛА ВИДА ЈОШ ЈЕ ЖИВ

Најстарији Американац који живи у Аустралији свакако је Џорџ Стар. Он је недавно прославио свој сто трећи рођендан у болници Мерибороу, у Квинсленду. Џорџ Стар родио се 1851 године на ранчу Пензенда, у Тексасу. Кад је дошло до грађанског рата у Америци, имао је дванаест година. Тада је побегао у шуму и међу Индијанцима живео пуних петнаест година. Он прича да је помагао Билу Кодију — Буфалу Билу кад је овај основао своју циркуску дружину у дугу Дивљега Запада, а доцније је обилазак свет са својим властитим циркусом. У болници Мерибороу дошао је пре шест година, кад је стигао у Аустралију. Стар је још доста ведао и даје изглед седамдесетогодишњака. Највећи део дана проводи у читању и разговору с другим болесницима. И његови родитељи, као и сестра, живели су преко сто година.

ИМЕНА ПЛАНИНА НА МЕСЕЦУ

И на Месецу, као и на Земљи, има равница и планина, али те планине су обично прстенасте и личе на кратере. Њима обилује нарочито јужна Месечева полулопта, где има планина високих и до 8.000 метара. Научници су, посматрајући Месец, добро проучили његову површину, па су многим планинама дали имена по нашим планинским венцима или по именима научника. Тако на Месецу постоје: Апи, Апенини, Кавказ итд., као и планине: Коперник, Целзијус, Дарвин, Анаксимандар, Торичели, Руђер Вошковић, Колумбо, Шуберт, Плутарх, Јулије Цезар, Сенека, Гасенди, Кеплер и други.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЗАШТИТА ОД „АТОМСКЕ КИШЕ“

За време недавних испитивања водоничних бомби на подручју Пацифика, десет бродова америчке морнарице, због изненадне промене правца ветра, нашло се усред „атомске кише“. Она није нашкодила никоме од посаде, јер су на време разазнати „кишобрани“. Наиме, бродским пумпама извлечена је вода и штрцаљкама одмах прскана увис. Она се распала изнад бродова као какав штит, тако да су се радиоактивни делови „атомске кише“ одбијали од њених капљица. Ова водена каскада била је толико густа и непровидна да се бродовима морало управљати помоћу радара.

НЕОБИЧНО ИСПИТИВАЊЕ ТКАНИНА

Припадници племена Кикују, у Кенији, много воле шарене памучне тканине европског порекла. Најмилије су им боје плава, зелена и наранџаста. Но, приликом куповине они никад не пропусте да добро испитају постојаност боја. То раде овако: комадић шарене тканине најпре напоне са ковима неких биљака, а затим га прожваћу.

КУЋА — ЦИПЕЛА

У парку Кампа Некру, у Бомбају, постоји ваљда најнеобичнија кућа на свету. Она је начињена у виду високе ципеле. У камени су чак уклесане врпце, као и рупе кроз које су оне провучене, баш као на правој ципели. У партеру грађевине налази се купатило и друге споредне просторије. Сара ципеле састоји се из два спрата, где су спаваће и друге собе, до којих се долази завојитим степеницама.

ФИЛАДЕЛФИ И ФИЛАДЕЛФИЈА

Филаделфи су били завереници у француској војсци (од 1803) којима је био циљ да сруше царство и поново успоставе републику. Реч Филаделфија значи: братска љубав према ближњима. Та реч код

нас се често употребљава у значењу: препреден човек, препредењак промућуран човек.

МЕХАНИЧКИ „КОПАЧ“ ЗЛАТА

Пронађен је један електрични апарат који може да разликује гвожђе од других метала, на пример од злата и сребра. Помоћу тог апарата може се одредити положај уграђених жица или цеву у зидовима и под земљом. Он такође служи за проналажење златног талог по коритима потока.

ЛЕЧЕЊЕ АРТЕРИОСКЛЕРОЗЕ ОПЕРАЦИЈОМ

Један калифорниски лекар почео је да лечи нека обољења артерија оперативним путем. Операција се састоји у сечењу неких нерава симпатичког система. Од 43 пацијента између 65 и 83 године, 19 је потпуно оздравило и добро се осећа. Само код четворине није дошло ни до каквог побољшања, док су код осталих резултати задовољавајући.

ТУБЕРКУЛОЗА МЕЂУ ПОМОРЦИМА

Специјални комитет Светске здравствене организације износи као највећи проблем пораст случајева туберкулозе међу трговачким поморцима. Као главни узрок за то сматра се збијеност морнара на малом простору задубе брода, што је веома погодно за ширење болести. Туберкулоза се нарочито шири за време дугих путовања, кад је лечење ове болести готово немогуће. Затим, пристајање по разним кућама, где туберкулоза има више него у другим местима, такође утиче на њено ширење. Из тих разлога препоручује се да се сви људи при ступању у трговачку морнарику детаљно прегледају и да се спречи њихово одлажење на море ако резултати прегледа не покажу да су потпуно здрави.

НЕ ГЛЕДАЈТЕ У СУНЦЕ!

Окаже је гледати у сунце кад очи нису ничим заштићене. Чак и на време комрачења, стиче се је дозељан да повреди неке делове ока. Зато криликем гледања у Сунце треба ужитребити неколико слојева фотографског филма, или добре нагарањено стакло. Многи мисле да могу без бојазни гледати у сунце ако имају на очима тамне наочари. Међутим, то не претставља довољну заштиту. Већина тамних наочара пропушта 80 и више процената сунчевог сјаја, што може да има многе штетне последице за вид. Према томе, треба чувати вид и никад не гледати директно у сунце.

НОВИ ИНСЕКТИЦИД

Идућег лета моћи ћете да у својој башти или њиви уништите муве, комарце и друге инсекте за целу сезону — само једним запрашивањем. То се постиже на тај начин што се досадашњим инсектицидима додаје једна хемикалија која продужава њихово дејство за један дужи период. Дејство ДДТ-а траје само кратко време, али ако буде помешан са овом новом хемикалијом он ће остати убиствен за инсекте преко 100 дана, што практично значи целог јуна, јула, августа и прве недеље септембра. Опитима је утврђено да овако запрашено лишће не може да спере ни киша ни снег.

ВЕШТАЧКО КРЗНО

У Канади је начињено вештачко крзно од најлона, које може потпуно да замени природно. Оно се прави у разним бојама, тако да потпуно личи на крзна различитих животиња. Ово крзно је чак топлије од природног и, што је такође важно, мољци га не нападају.

ШТА ЈЕ ЦИРКУЛАРНА НОТА?

Циркуларна нота је писмо које једна влада разашиле страним владама и у коме излаже своје гледиште и одлуку о неком актуелном питању.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ИГРА С БРОЈЕВИМА

На свакој страни овога квадрата налазе се четири броја, чији збир износи 25. Можете ли да разместите те

исте бројеве, па да на свакој страни добијете збир 27? Бројеве треба овако разместити, почевши од леве горње ивице квадрата: 12, 4, 2, 9, 8, 10, 3, 7, 11, 6, 8, 1.

Два коњаника

Два коњаника на пролазу кроз неко село засталоше пред својом крчком и одлучише да се у њој мало одморе. Тек што су сјахали, један од њих примети некакви табу, па рече својем другу:

— Која ли је будала могла тако нешто да напише! — Шта то? — упита га онај други. — На овај натпис, — рече први коњаник, показујући на табу на којој је било написано ово: „Јустита вине коње да пасу на моме имању. За траву коју буде појео коњ с другачијим репом наплаћујем 50 динара, а за траву коју буде попасао коњ с кратким репом свега 20 динара.“

Кад је прочитао овај натпис, други коњаник се дубоко замисли, па предложи својем другу да се распитају

Мало размишљања

У седам кружића, као што видите на слици, треба да расподелите бројеве од један до седам, али тако да када саберете (хоризонтално, вертикално и по дијагонали) бројеве из три кружића повезана правом линијом добијете збир 12.

Решење: I ред — 1, 8, 6; средина — 4; доњи ред — 2, 3, 7.

ОПТИЧКА ВАРКА

Који је средњи круг већи: да ли онај који се налази у средини пет великих црних кругова, или онај који је у

средини девет малих црних кругова? Ако не можете да донесете одлуку, ми ћемо вам помоћи. Подједнаки су!

ПРЕПУН ВОЗ

Кад је воз кренуо из Београда, био је претрпан. На крајој станици, из воза је сишла половина путника, а пошло се дванаест нових. На следећој станици опет је сишла половина од оног броја колико их је у том часу било у возу, а пошло се десет нових. И тако даље: на свакој наредној станици сишла је половина путника, а у воз увек по два мање него претходног пут. т. ј. 8, 6, 4 и најзад, двојица. Кад је воз стигао до крајње станице, у њему се налазило свега десет путника. Покушајте да израчунате колико је било путника кад је воз пошао из Београда.

(вештачки орг. е. орг.)

...у нашој земљи живи за време тог...

...лих месеци пет врсти ластва.

...на колибама Индијанаца који живе у сливу рече Амазоне врата су увек окренута према истоку.

...Памир, име велике висоравни у Средњој Азији, уствари значи „кров света“. На Памиру се налази највећи глечер на свету дуг 77 километара.

...снежни покривач висок 25 сантиметара одговара по влажности кишном стубу од 2,5 сантиметра.

...још 1131 године по париским улицама свиње су слободно грчале. По Јиречку, још почетком 15 ве-

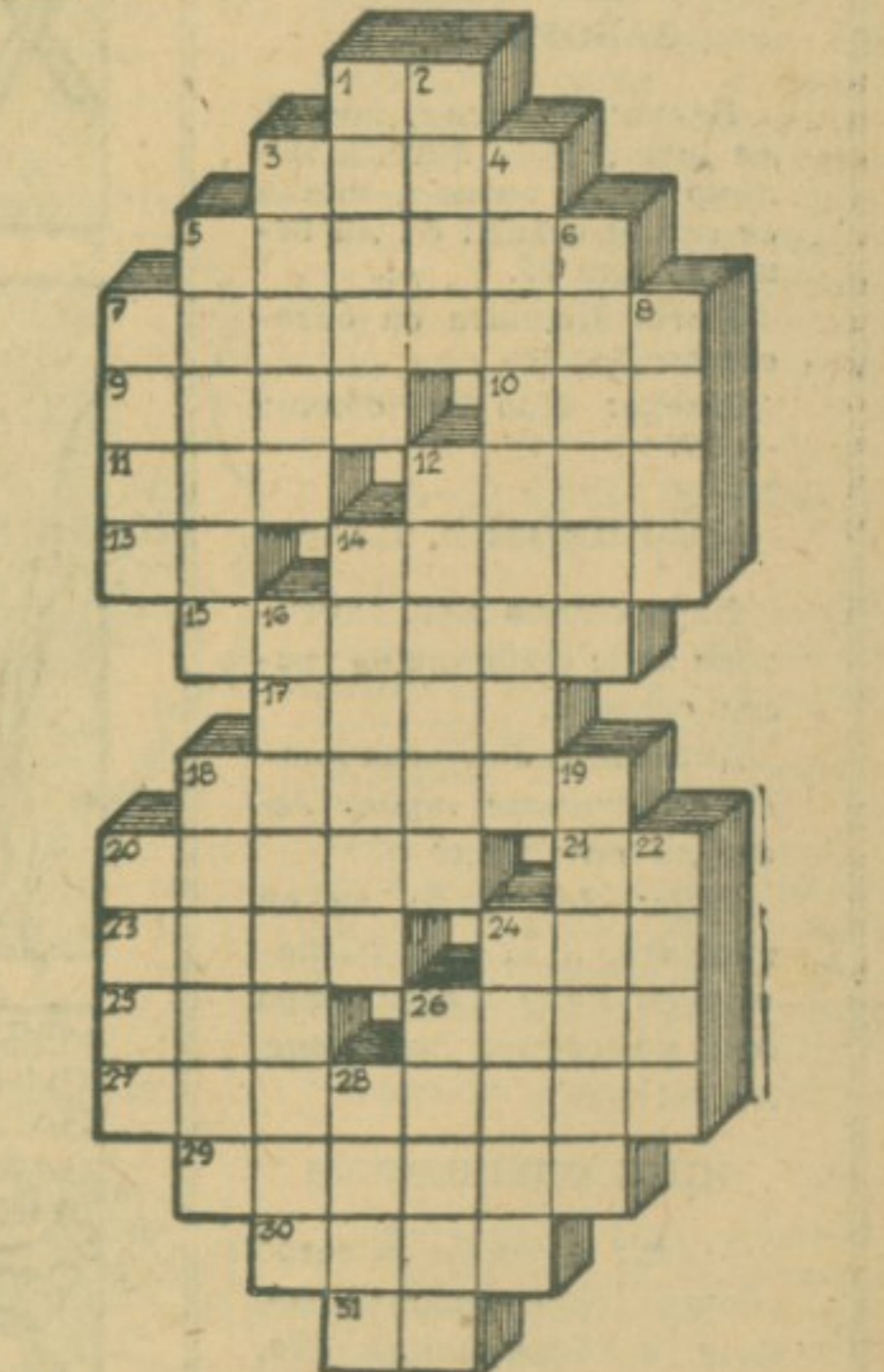
...један део рукописа „Сатирикон“, чувеног списа Римљанина Тита Петронија Арбитра, био је нађен 1662 године у Трогиру, у библиотеци Николе Ђипика.

...према списима старих римских аутора у Средњој Европи биле су слободно улицама Дубровника.

Водоравно: 1) лична заменица; 2) град у Француској; 3) испит зрелости; 4) главни град једне наше републике; 5) држава у Азији; 6) припадник једног германског племена; 7) провоз дивљења; 8) женско име; 9) узвик; 10) роман Синклера Луиса; 11) справа; 12) острво на Јадрану; 13) припадник старогерманских племена; 14) врста музичке композиције; 15) хемиски знак ева иридијум; 16) ерпултнина маса; 17) зимски спорт; 18) савремени швајцарски књижевник; 19) прилог; 20) задубина деспота Стевана; 21) мушко име; 22) музички инструмент старих Грка; 23) свежа.

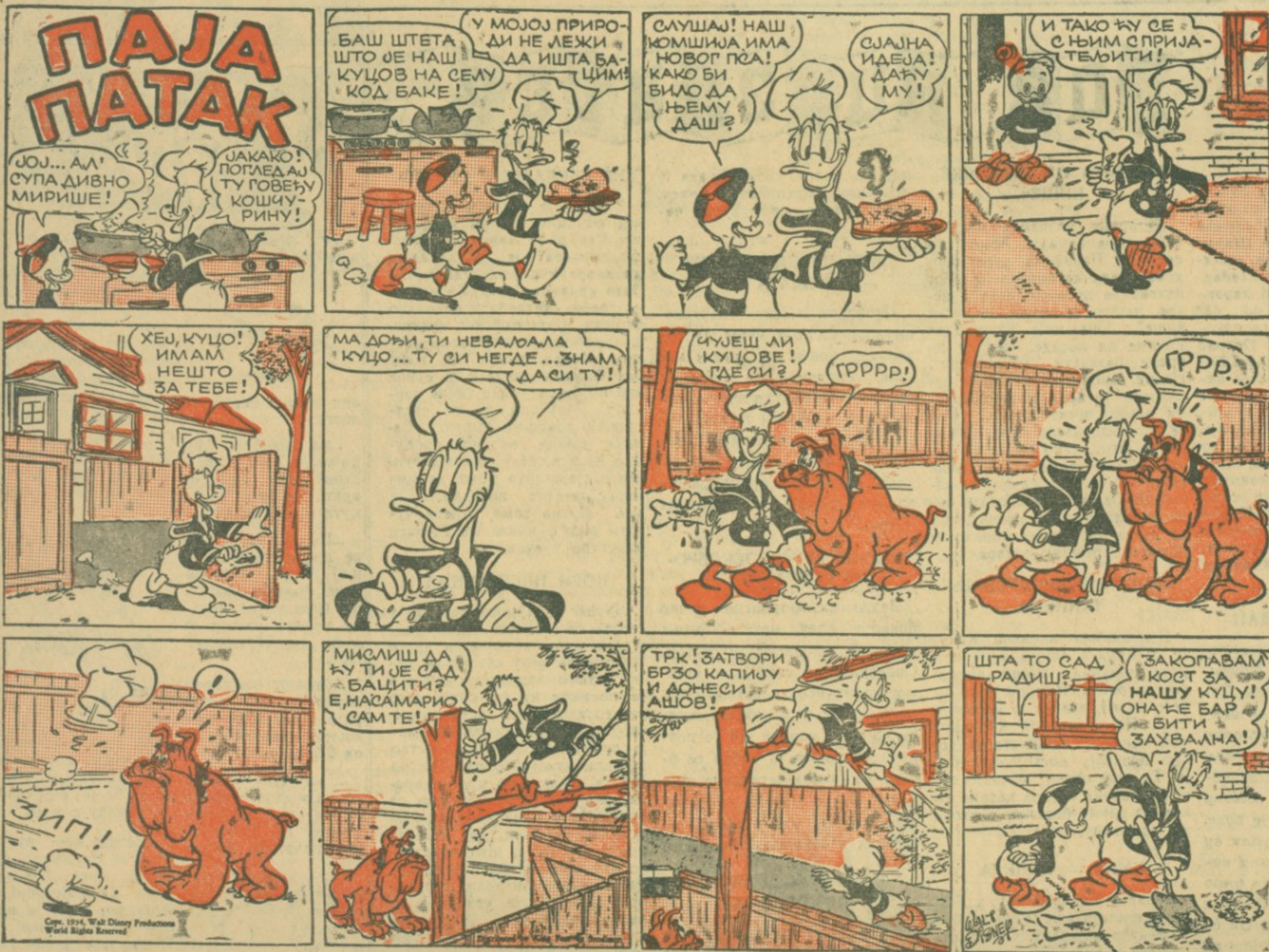
Усправно: 1) савремени француски књижевник (Жан); 2) суд; 3) наша планина; 4) личност из романа „Кому звона звоне“; 5) један минерал; 6) наслов драматизације романа Б. Тосина; 7) прелео између Сребринице и Виснеграда; 8) личност из народне поезије; 9) епско-лирска песма; 10) пластична маса; 11) косачки поглавица; 12) античка варош у Малој Азији; 13) стара држава источно од Доњег Еуфрата; 14) урлик; 15) врста ткањина; 16) наша река; 17) мушко име.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Роки; 2) Дамаск; 3) Медан; 4) рт; 5) егал; 6) Бер; 7) три; 8) БАСК; 9) А(лберт) А(нштајн); 10) Волта; 11) свеска; 12) акт; 13) Алтон; 14) Алтон; 15) Н(дељковић) С(рпско); 16) Илер; 17) дар; 18) дар; 19) Илир; 20) аут; 21) Осака; 22) забава; 23) сака.

Усправно: 1) Радан; 2) Овал; 3) Кан; 4) Ис; 5) депар; 6) крста; 7) мета; 8) ерка; 9) Балкан; 10) Бостон; 11) вектор; 12) Валтер; 13) анлауз; 14) антика; 15) Ајда; 16) Сора; 17) слава; 18) Иован; 19) оба; 20) ае.

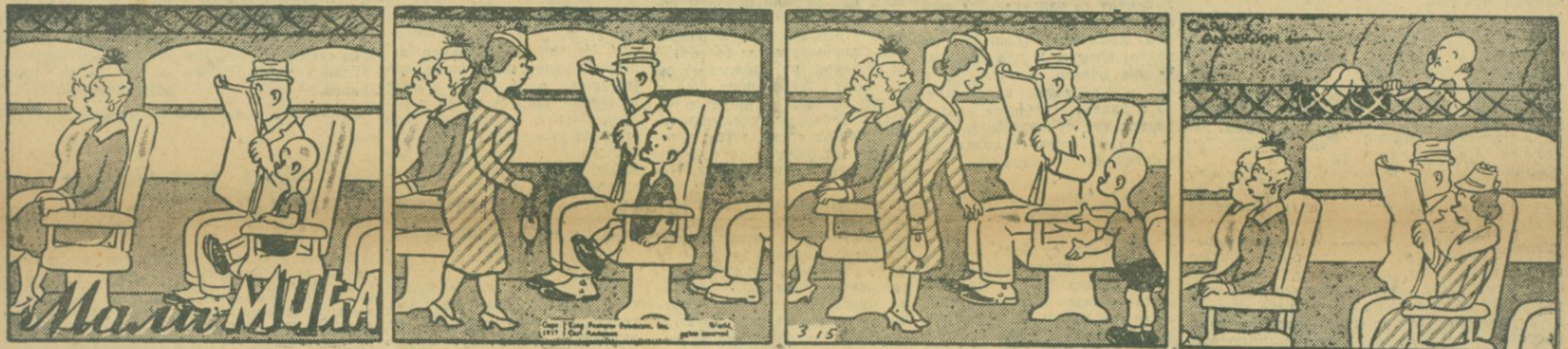
КОЈИ ЈЕ ОДГОВОР
Иван

АНАБАЗА је: мњижено дело славна Гркиња из Перикловог времена прави термин име планине

КОРНАМУЗА је: ерета витешке борбе планина у Шпанији чувена корзиканска и гратица музички инструмент

ОДГОВОР:
АНАБАЗА је грчка реч и значи: пењање, узлазење (из нижег предела у виши, или кретање од мора према унутрашњости земље). Тако се назива и дело грчког писца Ксенофона у коме је описао историју војног похода Кира Млађег против свога брата. У медицинској смислу реч анабаз значи: развијање и јачање болести.

КОРНАМУЗА је „сви-рала са рогом“, то јест гајде (назване по томе што су првобитно имале два рога, од којих је кроз један пролазио удувани ваздух, а други је производио токове).

Ква-Ква!
УРЕЂУЈЕ ПАРОВИЈА

БЕЛКИНА ЗАБОРАВНОСТ

Белка: Замисли, кад су ме јуче у суду питали колико имам година, нисам се могла сетити да ли беш 24 или 25.

Паја: Па, шта си одговорила?

Белка: Као и обично — 22!

АМБИЦИОЗНИ ПАЈА

Паја дошао код директора неке фабрике да тражи службу.

Директор: Ја волим младе амбициозне људе. Јесте ли ви такви?

Паја: Ја? Само ме ви примите, а ја вам обећавам да нећу имати мира док не седнем на ваше место!

НИЈЕ ОДУШЕВЉЕН

Мики: Чујем да си летос обишао старе градове Помпеју и Херкуланум. Па, како су ти се допали?

Шиља: Нисам нарочито одушевљен. Толике векове стоје тако и нико да се сети да их мало поправи.

